

Minitema:
Spirituel
økonomi

Oprindeligt var penge et symbol for, at man havde givet nogen noget.

PENGE = GAVER

Vi må genfinde gavegivningens magi for at kunne skabe en økonomi i balance.

af Charles Eisenstein, forfatter

I dag forbinder vi penge med det profane - der er intet helligt eller åndeligt over dem, mener vi. Penge synes at være en fjende af vores gode instinkter, fx hver gang tanken *Det har jeg ikke råd til* blokerer en impuls til at være givende.

Penge virker som en fjende af alle gode sociale og politiske reformer, når store selskaber styrer lovgivningen for at få større profit. Penge

ser ud til at ødelægge planeten, idet vi plyndrer havet, skovene, jorden og alle dyrearter for at tilfredsstille en endeløs grådighed.

Alligevel har penge en mystisk, magisk kvalitet - evnen til at påvirke og koordinere menneskelig adfærd. Hvis vi skal gøre dem mere spirituelle, kræver det intet mindre end en forvandling, både af deres natur og af vores holdninger.

Hvad betyder ordet "hellig"?

At noget er helligt betyder i dag det modsatte af, hvad der oprindeligt lå i ordet. Begrebet "hellig", "guddommelig" eller "åndelig" er mere og mere kommet til at henviser til noget, der er ad-

skilt fra naturen og den fysiske verden.

For 3-4000 år siden begyndte guderne at bevæge sig fra søer, skove, floder og bjerge til himlen, og de blev derved naturens herskere i stedet for dens iboende essens. Sideløbende ændrede mennesket sig fra at være en legemliggjort sjæl til at blive et profant hylster, for hvem det var uheldigt at beskæftige sig for meget med verden. Det guddommelige var det ikke-fysiske og overnaturlige.

Paradoksalt nok er denne separate, abstrakte "ånd" det, der antages at give den fysiske verden liv. Spørger du en troende, hvad der ændrer sig, når et menneske dør, er svaret, at sjælen forla-

der kroppen. Spørg, hvem der får regnen til at falde og vinden til at blæse, og svaret vil være Gud.

Galilei og Newton forklarede verden som et mekanisk urværk, men de behøvede alligevel en til at sætte uret i gang. Det kalder vi i dag big bang. Vores kultur forstår "ånd" som noget adskilt og ikke-verdsligt, der dog kan gribe ind i den fysiske verden og styre den på mystisk vis.

Penge er ironisk nok det, der minder mest om vores definition af det åndelige. Det er en usynlig, udødelig kraft, der gennemtrænger og styrer verden. Usynlig, fordi penge er abstrakte: symboler på papir eller tal i en computer. Udødelig, fordi de ikke-

Minitema:
Spirituel
økonomi

fysiske penge unddrager sig naturens love om liv og død: de forgår ikke. De vokser endda med tiden pga. renter.

Abstraktionen toppede i begyndelsen af dette århundrede, da Wall Streets enorme summer ikke længe udsprang af fysisk produktion, men fik sit eget liv i en separat verden. Finansfolkene "bestyrede" universet ved hjælp af pengegudens kraft. Men snart viste det sig, at penge er en lunefuld gud.

Det, vi kalder recession, ville en tidligere kultur have opfattet som Guds måde at forlade verden. Pengene forsvinder, men samtidig forsvinder den livgivende evne. Verden over står maskiner stille, parker og biblioteker lukker, og millioner er hjemløse og sultne, mens huse

står tomme, og mad rådner i lagerhaller.

Vi har ikke erkendt, at vi ved at adskille sjælen fra kroppen, ånd fra materie og Gud fra naturen accepterede en styrende kraft, der er sjælløs, fremmedgørende, ugudelig og unaturlig. For at gøre penge mere spirituelle må vi derfor række tilbage til tiden før adskillelsen, hvor alt var guddommeligt.

Unikt og forbundet

Det hellige eller åndelige kendetegnes af to ting: det er unikt, og der er tale om en forbundethed. Et åndeligt objekt eller væsen findes kun i ét eksemplar. Det er derfor uendeligt værdifuldt og uerstatteligt. Da det ikke har nogen lige, har det ingen bestemt værdi, for værdi kan kun fastsættes ved sammenligning. Penge er et mål for værdi.

Vi lever i dag uden oplevelse af det åndelige. Masseproducerede, standardiserede varer, huse og mad samt anonyme relationer med of-

Hvis vi skal gøre penge mere spirituelle, kræver det en forvandling, både af deres natur og af vores holdninger.

fentlige institutioner og funktionærer har frataget verden sit unikke præg.

Vores ejendes ukendte oprindelse og manglen på synlige konsekvenser af vo-

res produktion og udsmidning af varer har fjernet enhver oplevelse af forbundethed. Det pengestyrede liv bliver således automatisk profant.

Hvad er forskellen på en tomat fra supermarkedet og en, som min nabo har dyrket og foræret mig? Hvad er forskellen på et præfabrikeret hus og et, jeg bygger sammen med nogen, der kender mig og mit liv?

Forskellen ligger i de specifikke relationer, som omfatter giverens og modtagerens unikke natur. Når livet er fuldt af ting, der er skabt med et net af historier om folk og steder, vi kender, er det et rigt og nærende liv. I dag lever vi med ensartethed og upersonlige forbindelser. Det svækker sjælen og gør livet fattigt.

Økologi udtrykker dette princip om gensidig afhængighed: Alle væsners overlevelse afhænger af det netværk af skabninger, der omgiver dem, og som i yderste

led omfatter hele planeten. Uddør én art, forsvinder der lidt af os selv og vores helhed.

En spirituel økonomi er en udvidelse af økologien og følger dermed alle dens regler, herunder kredsløbsloven. Alle industrielle eller menneskelige produkter skal enten genbruges eller vende tilbage til naturen i en form og et tempo, som andre væsner kan håndtere og få gavn af. Det betyder, at "affald" ikke findes.

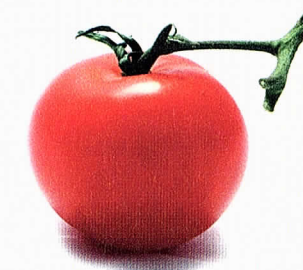
Gaveprincippet - det oprindelige ideal

Hvorfor kalde denne økonomi åndelig fremfor naturlig eller økologisk? Det skyldes gaveprincippet. At følge kredsløbsloven er at ære *gavens ånd*: vi modtager det, der gives os, og derudfra giver vi tilbage.

Gaver skal gives videre. Enten beholder vi dem et stykke tid og giver dem så videre, eller vi bruger dem, "fordøjer" dem og videregiver dem i en anden form.

Det oprindelige formål med penge var simpelthen at sammenknytte menneskelige gaver med menneskelige behov, så alle kunne leve i overflod. Men i dag giver penge mangel fremfor overflod, adskillelse fremfor sammenhæng. Det oprindelige ideal - penge som et redskab for gavegivning - lader os se et glimt af det, der en dag igen vil give penge et åndeligt præg.

Vi anerkender den spirituelle værdi i at udveksle gaver, hvorfor vi instinktivt har gjort det til en ceremoni. I en spirituel økonomi vil penge blive et redskab for gavegivning, et middel til at lade den globale økonomi gennemtrænge af gavens ånd, der hersker i stamme- og landsbykulturer, hvor folk gør noget for hinanden uden at inddrage penge.

Hvad er forskellen på en tomat fra supermarkedet og en, som din nabo har dyrket og foræret dig?

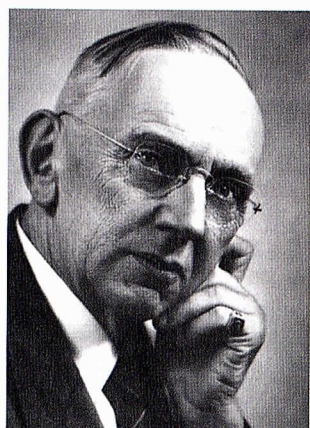
Taknemligheden

Vi fødes som hjælpeløse væsner med store behov og kun lidt at give, og alligevel får vi beskyttelse, mad, tøj og omsorg. Denne oplevelse former vores dybeste følelsesstilstand: taknemlighed.

I øjeblikke af klarhed - måske efter at have undgået døden eller fulgt en elsket gennem dødens port - ser vi livet som en gave. Vi føler en overvældende taknemlighed over at være i live, og vi undres over de rigdomme, vi

"Når vi giver en gave, giver vi også lidt af os selv."

Edgar Cayce om økonomisk healing

"Betal dine regninger til tiden, undgå overforbrug, og giv af din tid og dine penge", sagde Den sovende Profet.

Enhver økonomisk udfordring for en person er uløseligt forbundet med en værdifuld personlig lektie - en mulighed for at arbejde med spirituelle eller universelle love i hverdagen.

Det var udgangspunktet for alle svar fra "Den sovende Profet", den verdensberømte Edgar Cayce, når folk kom til ham med pengesorger. Han sagde, at i sidste ende er alt, hvad vi tror vi ejer, i virkeligheden udlånt til os af guddommen med henblik på, at vi skal tjene andre. Det er det bedste mål for personlig succes.

Cayce pegede på frygt som en af årsagerne til økonomiske problemer og opfordrede folk til at være tillidsfulde og bruge, hvad de havde i hånden, for at tiltrække yderligere muligheder og økonomisk assistance. Og videre lød det: Betal dine regninger til tiden, undgå overforbrug og giv af din tid og dine penge.

Bogen *Spiritual Healing for Personal Prosperity* (2011) samler Cayces råd.

Kilde: Edgar Cayce Medlemsinfo

"Kan det betale sig?"

Journalist og forfatter Knud Vilby fortæller, at da han opsatte solfanger på sit hus, spurgte mange, om det nu kunne betale sig? Men hvis man køber en ny bil eller en fladskærm, er der ingen, der spørger sådan, siger han og fortsætter: "Nogle dumme økonomer har lært os, at vi hele tiden skal sætte det ind i disse kan-det-nu-betale-sig-kategorier".

I det gamle bondesamfund gjorde man også noget, som ikke nødvendigvis kunne betale sig, fx plantede træer og dyrkede blomster i køkkenhaven. "Det har også en værdi i sig selv at gøre noget, man godt kan lide", forklarer Knud Vilby.

Kilde: Folketikkens Nødhjælps nyhedsblad

2013

ASTROLOGISK SET

Den berømte økonom Nouriel Roubini - kaldet dr. Doom på grund af sin præcise forudsigelse af 2008-finanskrisen - mener, at verdensøkonomien i 2013 vil gå mere eller mindre i stå.

Han anfører fem grunde: Skatteforhøjelser, offentlige nedskæringer i USA, militær konfrontation med Iran, forværring af Europas gældskrise og mindre vækst i Kina.

Astrologerne nikker. I årene 2012-2015 danner Uranus og Pluto kvadrat til hinanden hele syv gange. Det er en historisk unik situation, som kræver oprydning og dybtgående holdningsændringer.

Fx har euroen, der kom til verden 1. januar 1999, et svagt "fødsels"-horoskop, og den vil blive rystet af kvadraterne.

Kilde: Stjernerne

"At styre huset"

Ordet økonomi kommer af græsk *oikos* = hus/bopæl og *nomos* = lov/sædvane. Økonomi betyder altså egentlig *at styre huset*. Men i vores moderne verden handler økonomi alt for ofte kun om én ting: penge.

"Tre ting giver en god økonomi: jord, mennesker og penge - og pengene er til for at tjene de to andre." Det er grundlaget for Schumacher College, England, som arbejder med nyskabende finansielle systemer, baseret på E.F. Schumachers bog *Small is Beautiful*.

Herhjemme har vi Landsforeningen J.A.K., hvor de tre bogstaver står for jord, arbejde og kapital. Bevægelsen har tolv pengeinstitutter landet over. Dens langsigtede mål er "gennemførelse af det danske folks økonomiske frigørelse ved oprettelse af en rentefri samfundsbank".

Læs mere på www.jak.dk

Kilde: Positive News

Minitema: Spirituel økonomi

ufortjent og gratis får af livet: glæden ved at trække vejret, slukke tørsten med vand eller se et elsket ansigt. Denne blanding af ærefrygt og taknemlighed er et tydeligt tegn på det åndeliges nærvær.

Primitive folk, der oplevede denne elementære taknemlighed, var i deres sociale og økonomiske forhold drevet af den. Deres vigtigste økonomiske form for udveksling var gaven.

Alligevel belønner vores økonomiske system i dag egoisme og grådighed. Hvordan ville et system, som belønnede gavmildhed, se ud? Sådan var det i visse gamle kulturer.

Gaver ville cirkulere. I gamle samfund var der ofte regler, som dikterede, hvem man skulle give til, og hvem man kunne forvente at modtage fra. Men gaverne kunne også flyde i begge retninger eller cirkulere mellem flere.

Et berømt eksempel er kula-systemet hos trobrianderne i Ny Guinea, hvor værdifulde Halskæder cirkulerer i én retning fra ø til ø og armbånd i modsat retning. Mens smykkerne cirkulerer rituelt mellem høvdingene, omfatter gavenetværket alt nyttigt: mad, både, arbejde osv. Gaverne er i konstant omløb og standser kun, når de møder et reelt og aktuelt behov.

Modsat en moderne finansiel transaktion, der er lukket og uforpligtende, er en gavegivning åben og skaber en varig forbindelse mellem deltagerne. Sagt med andre ord: Når vi giver en gave, giver vi også lidt af os selv.

Vi kender alle forskellen. Du har sikkert en skattet ting, som nogen gav dig. Objektivt set er den måske identisk med en købt ting, men den er unik og særlig pga. personen, der gav dig den. Således anerkendte oldtidens folk, at en magisk kvalitet, noget åndeligt, følger med en gave.

Unyttige ting som smukke perler og Halskæder var den tidligste form for penge, men de var også gaver, fordi de med deres fysiske form udtrykte en forpligtelse og fungerede som et symbol på taknemlighed. Set således er køb og salg, lån og udlån, ikke modsætninger. Alle gaver føres tilbage til giveren i en anden form. Køber og sælger er lige.

Gaver rummer det åndeliges kerne kvaliteter: De er unikke, og de udvider selvets sfære til at omfatte resten af samfundet. Hvor

penge i dag udtrykker princippet *Mere til mig er lig mindre til dig*, betyder en gavebaseret økonomi, at mere til dig også er mere til mig, fordi de, der har, giver til de, der behøver.

Gavegivning cementerer mysticismens erkendelse af, at vi deltager i noget, der er større end os selv, og som vi alligevel ikke er adskilt fra.

De nødvendige penge

Dybest set er penge et smukt koncept. Jeg har noget, du behøver, og jeg giver dig det. Du er taknemlig og ønsker at give mig noget som tak. Men du har ikke noget, jeg behøver lige nu, så i stedet giver du mig et symbol på din taknemlighed - en ubrugelig, smuk perlekæde eller sølvting.

Symbolet viser, at *jeg har opfyldt en andens behov og vundet dennes taknemlighed*. Senere, når jeg modtager en

(fortsættes side 20)

”En spirituel økonomi er en udvidelse af økologien og følger dermed alle dens regler, herunder kredsløbsloven.”

”Vi rådgiver om opførelse af økolandsbyer, om kulturel forvaltning og Corporate Social Responsibility.”
(Buenmundo, Chile, en aktør i GTNE)

Find de nye initiativer - verden over

Verdenskortet på www.gtne.org er ganske særligt. Det viser flere hundrede nye alternative økonomier verden over. Projekterne omfatter lokale betalingsmidler, tidsbanker, muligheder for at udveksle færdigheder, samt firmaer der investerer profitten til gavn for lokalsamfundet.

Fx kan man finde den nye schweiziske valuta BNB, der kan veksles til andre lokale valutaer såsom Alsacen i Frankrig og Baden i Tyskland. Også Irlands økobyer og andelsjorde, kreditforeninger i USA og græsk byttehandel er omfattet. Hvert projekt har en farve, der signalerer hvilken del af økonomien, det omhandler, og initiativerne er beskrevet i detaljer.

- Kortet er kun i sin tidligste fase, men viser innovative lokale reaktioner på globale udfordringer, fortæller Victoria Johnson fra den britiske tænketank New Economics Foundation, som står bag kortet. Hun tilføjer, at der ikke findes en enkelt magisk løsning til at ændre økonomien.

Kortet er en del af det større internationale projekt Global Transition 2012, som arbejder for en verdensøkonomi, der maksimerer vores trivsel, respekterer miljøet og kan tilpasses globale miljøforandringer.

Minitema: Spirituel økonomi

gave fra en anden, giver jeg vedkommende dette symbol.

Gaver kan cirkulere over store sociale afstande. Jeg kan modtage fra folk, jeg ikke selv kan give til, og alligevel kan jeg udleve min taknemlighed ved at give noget til nogle andre.

I familier og små byer på få hundrede mennesker er penge ikke nødvendige i en gavebaseret økonomi. Her er samfundet lille nok til, at de, der giver til mig, kan se og anerkende mine gaver til andre.

Dette er ikke tilfældet i et massesamfund som vores. Hvis jeg gavmildt giver dig en gave, vil bonden på Hawaii, som kærligt har dyrket min ingefær, eller ingeniøren i Japan, der omhyggeligt har designet min mobiltelefons display, ikke vide det.

I stedet bruger vi penge -

I en gavebaseret økonomi er mere til dig også mere til mig.

repræsentanten for taknemlighed. Dermed anonymiseres den sociale oplevelse af gaverne. Penge bliver nødvendige, når vores gaver når længere ud end til den kreds af mennesker, vi kender personligt.

De allerførste penge gjorde handel lettere, motiverede til produktion og iværksætter. De skulle gøre livet rigere og give mennesket frihed og tryghed. Konventionel økonomi taler da også om dette. Paradokset er, at

penge er blevet et redskab for det modsatte.

Hvis vi ønsker en verden med teknologi, biografer og symfoniorkestre, telekommunikation og storslået arkitektur, med millionbyer og verdenslitteratur, er vi nødt til at have penge - eller noget lignende - til at koordinere aktiviteterne.

Ironisk nok er penge, der oprindeligt skulle knytte gaver til behov, i dag netop det, der blokerer vores tilskyndelse til at være givende og

fastholder os i sløvende jobs af økonomisk nødvendighed. Vi lever i en fælles angst for at mangle penge.

Vores formål med at være til - vores evners fulde udvikling og udtryk - er pantsat for, at vi kan overleve. Men ingen, uanset hvor rig og sikker, kan nogensinde opnå tilfredshed med sit liv, hvis disse evner ikke kommer til udfoldelse.

Næste stadie i menneskets økonomi vil svare til vores begyndende forståelse for naturen. Det vil fremelske vores individuelle evner, støtte samarbejde fremfor konkurrence, opmuntre til kredsløb fremfor samlermani. Det vil blive cyklisk, ikke lineært.

Pengene forsvinder måske nok ikke foreløbig, men de vil få en mindre rolle, når de overtager flere af gavegivningens kvaliteter. Økonomien vil skrumpes, og vores liv vil vokse. □

Charles Eisenstein er uddannet i matematik, filosofi m.m., www.charleseisenstein.net
Artiklen er et uddrag fra hans bog *Sacred Economics*, North Atlantic Books, 2011.

”Penge er ironisk nok det, der minder mest om vores definition af det åndelige.”

Økonomien kan vendes på et år!

Det er budskabet fra den britiske organisation Positive Money, der ønsker at fjerne bankernes mulighed for at skabe digitale penge igennem gæld og i stedet lade en national, demokratisk institution - såsom Bank of England - stå for pengeskabelsen.

Forslaget betyder, at nye penge ikke længere skal udlånes til gæld, men bruges til at øge købekraften, sænke skatterne, reducere statsgælden og måske endda betales direkte til borgerne. Bortset fra betalingen af statsgælden vil alle pengene blive ført tilbage til individer og firmaer.

Hvis pengene blev brugt på at dække offentlige udgifter, behøvede staten fx ikke opkræve megen skat.

Fattige kunne måske slippe helt for skat, hvilket straks ville øge deres levestandard. De nye penge ville i borgernes hænder også muliggøre betaling af gammel gæld.

Ideerne er blevet præsenteret for Wales' nationalforsamling på initiativ af både Labour og Conservative, der tilsyneladende indser, at økonomien er for vigtig til at bruge som politisk fodbold. Og 70 repræsentanter fra Positive Money holder jævnlige taler i Storbritannien for at oplyse folket om mulighederne.

Dokumentarfilmen *97 % Owned* indeholder interviews med økonomer, kampagnefolk og tidligere bankfolk; se den gratis på www.positivemoney.org

PositiveMoney

